Contributed by Angela Ettema
zaterdag, 31 augustus 2013 - Last Updated zaterdag, 31 augustus 2013

Klokkenluider Edward Snowden heeft grote hoeveelheden documenten gelekt, waaruit blijkt dat de Amerikaanse veiligheidsdienst National Security Agency (NSA) telecomgegevens opslaat van miljoenen mensen over de hele wereld. Waarom bespioneert een staat gewone mensen en wat kunnen we ertegen doen?

De gelekte documenten tonen aan dat de NSA een serie onderling verbonden spionageprogramma's hanteert om het internet- en telefoonverkeer van meer dan een miljard mensen ter wereld te onderscheppen. Een belangrijk onderdeel van dit geheel vormt Prism, een in 2007 ingevoerd programma dat 'de belangrijkste bron van onbewerkte inlichtingen' vormt waarvan de NSA gebruikmaakt.

Via Prism heeft de NSA namelijk toegang tot de systemen van internetbedrijven zoals Google, Facebook, Apple, Microsoft, Yahoo en Skype. Outlook-gebruikers die dachten slim te zijn door het gebruik van encryptie hadden het nakijken: Prism onderschepte de mails al voor ze versleuteld werden.

Onbeperkt aftappen

Prism werd in 2007 ingevoerd onder president George W. Bush. In die tijd leverde Obama stevige kritiek op deze spionagepraktijken. Als hij president zou worden, beloofde Obama, zou hij een eind maken aan het 'illegaal aftappen van Amerikaanse burgers' en 'het volgen van burgers die niets meer doen dan protesteren tegen een verkeerde oorlog'. Inmiddels weten we dankzij Edward Snowden dat het onbeperkt aftappen van communicatiemiddelen onder Obama volop is doorgegaan.

Prism is waarschijnlijk het grootste spionageprogramma ter wereld, maar bepaald niet het enige. Tijdens de Top van de G20 in Londen in 2009 onderschepte de Britse inlichtingendienst GCHQ de communicatie van buitenlandse diplomaten. De NSA bespioneert verder diverse diplomatieke missies van de EU in Washington, New York en Brussel.

De Duitse en Nederlandse regeringen ontkennen dat hun inlichtingendiensten gebruikmaken van programma's als Prism. Maar volgens Amerikaanse documenten die zijn ingezien door journalisten van Der Spiegel maken Duitse geheime diensten enthousiast gebruik van NSA-programma's.

Een agent van de Nederlandse AIVD, jarenlang actief bij het bespioneren van moslims en activistisch links, stelde in De Telegraaf dat de dienst 'binnen vijf minuten' alle informatie kan opvragen over een Amerikaans mailadres. Ook Nederlandse bedrijven zouden meestal welwillend meewerken met de dienst. Zo niet, dan wordt gewoon een agent geactiveerd die toegang heeft tot de informatie.

Klokkenluider

Om als klokkenluider het bestaan van massale staatsspionage te onthullen heeft Edward Snowden een comfortabel leven opgegeven voor een bestaan als opgejaagd wild. 'De NSA heeft een infrastructuur opgebouwd die de dienst in staat stelt om bijna alles af te tappen', zegt hij. 'Ik wil niet leven in een maatschappij die dat soort dingen doet. Ik wil niet leven in een wereld waarin alles wat ik doe en zeg wordt opgenomen.'

Terwijl de NSA zich in het geniep de gegevens van miljoenen mensen toe-eigent, beschuldigen de

Amerikaanse autoriteiten Snowden van spionage en diefstal. In totaal kan hij daarvoor dertig jaar gevangenisstraf krijgen. De Amerikaanse staat heeft Snowdens paspoort ingetrokken en andere landen gewaarschuwd hem niet toe te laten. De soldaat Bradley Manning, die documenten over Amerikaanse oorlogsmisdaden lekte, kan zelfs levenslang krijgen voor spionage en diefstal. Wie tegen de belangen van de staat in gaat, kan dus rekenen op de zwaarste represailles.

Terrorisme?

Dat staten elkaar en hun eigen inwoners bespioneren is niets nieuws. De AIVD noemt op haar website spionage zelfs ‘het oudste beroep ter wereld’. De Stasi in het toenmalige Oost-Duitsland was berucht om haar wijdverbreide netwerk van infiltranten, die enorme hoeveelheden inlichtingen inzamelden. Wat wel nieuw is, is de ongekende schaal van de verzamelde gegevens en de mogelijkheden ze digitaal op te slaan en te analyseren. De staat spendeert enorme hoeveelheden geld en energie aan het vergaren en opslaan van onze gegevens. Er moet dus wel een groot belang mee gemoeid zijn.

De NSA stelt dat het bespioneren nodig is voor de veiligheid van iedereen en dus in het algemeen belang is. Generaal Keith Alexander, de directeur van de NSA, stelt dat het aftappen van telefoon- en internetverkeer vijftig terreurcomplotten in twintig landen heeft voorkomen. Door in te spelen op de angst voor terrorisme proberen de autoriteiten mensen te overtuigen hun privacy op te geven. Daarnaast proberen ze ons gerust te stellen door te zeggen dat het systeem zodanig is ingericht dat misbruik niet mogelijk is. Het probleem is dat dit verhaal aan alle kanten rammelt.

Een van de voorbeelden die Alexander gaf betrof het plan van Najibullah Zazi om in de metro van New York een bom te laten ontploffen. Zazi’s aanslag blijkt echter verhinderd te zijn door ‘conventioneel’ inlichtingenwerk en niet door Prism.

In andere gevallen zijn verschillende methoden gebruikt en is niet duidelijk hoe belangrijk Prism daarbinnen was, of blijkt het niet om serieuze bedreigingen te gaan. Bovendien is er een veel effectievere methode om aanslagen te voorkomen. Als Amerika stopt met de ‘war on terror’, met zijn martelingen, drones en geheime moordlijsten, zal de dreiging van aanslagen direct enorm verminderen.

Sociale onrust

In werkelijkheid berust het idee dat staatsspionage vooral is bedoeld om terrorisme te voorkomen op misleiding. Volgens milieudeskundige Nafeez Ahmed bespioneren veiligheidsdiensten sinds het begin van de economische crisis in 2008 steeds vaker politieke activisten. Dit zou te maken hebben met de focus van het Amerikaanse ministerie van Defensie op het risico van sociale onrust naar aanleiding van rampen veroorzaakt door klimaatverandering, energieproblemen en economische crisis.

In mei heeft het Pentagon door een wetswijziging buitengewone bevoegdheden gekregen om direct in te grijpen bij ‘grootschalige, onverwachte sociale ongeregeldheden’, zelfs zonder toestemming van de president.

Documenten van het ministerie voor Binnenlandse Veiligheid tonen aan dat er een ‘systematisch streven’ is geweest om ‘vreedzame demonstraties te volgen en te verstoren’. Dit ging met name om Occupy Wall Street. Uit FBI-documenten blijkt dat er sprake is van ‘een strategisch partnerschap tussen de FBI, het ministerie van Binnenlandse Veiligheid en het bedrijfsleven’. Overheidsdiensten werken samen met grote bedrijven om in hun gemeenschappelijk belang maatschappelijk verzet te dwarsbomen.

In een tijd van economische crisis en milieuvernietiging is het niet verwonderlijk dat staten hun eigen burgers als bedreiging en potentiële vijand zien. Maar hoe omvangrijk hun spionagenetwerken

ook zijn, ze zijn er tot op heden niet in geslaagd om protest te verhinderen. De onthullingen van Snowden zijn op hun beurt ook weer aanleiding geweest tot protesten overal in de Verenigde Staten. Ook de meest verregaande staatsspionage is niet in staat massaal protest te stoppen.

Dit artikel verscheen oorspronkelijk op socialisme.nu